

Beral Madra, Türkiye'deki kültür sanayisinin yerel kaldığını söylüyor

'İnsana yatırım yok'

ÖZLEM ALTUNOK

Türkiye'deki sanat ortamının içinde uzun yıllardır aktif olarak yer alan bir aktör **Beral Madra**. Son yıllarda olduğu gibi yine yoğun ve hareketli bir yılın ardından Türkiye'deki kültür politikalarını, sanat piyasası içindeki değişimleri, gelişmeleri konuşmak için buluşmuştu ki, **Dave Hickey** ve **Sarah Thornton** gibi iki önemli sanat eleştirmeninden, artık eleştirmenlik yapmalarının yollarının tükendiğine dair açıklamalar eşliğinde mesleklerini bıraktıkları haberi geldi. Beral Madra'nın Türkiye'deki kültür endüstrisi üzerine söylediklerinde de ana sorun sektörün yaratıcı insanlarına yatırım yapılmadığına dairdi. Madra'yla yatırımcısından eleştirmenine, üreticisine sanat piyasasını ve aktörlerinin sorunlarını konuştuk.

- Küresel-neoliberal politikaların son yıllarda Türkiye'de giderek hareketlenen sanat piyasası üzerindeki etkisini nasıl değerlendirirsiniz?

Özellikle de günümüz kültürü ve sanatı açısından **"eşzamanlılık yokluğu"** yaşıyoruz; görsel sanatların üretim süreci ile bu üretimin kitle tarafından benimsenmesi süreci örtüşmüyor. Sindirilmemiş modernizmin kalıntı altyapılarıyla postmodernizmin neoliberal süreçleri arasında bir çatışki yaşıyoruz; neoliberal söylem **"ilerlemeci"** bir resim sunuyor ama altyapılar ve kitlenin zihinsel süreci bu resme uymuyor. Sanat piyasasının tuhaflığı, istikrarsızlığı da bundan nasibini alıyor.

Öte yandan 2005'teki istatistiklere göre büyük askeri bütçeli ülkelerle kültür sanayisi gelişmiş ülkeler aynı; Çin, Almanya, Fransa, Japonya, Kanada ve Amerika... Singapur, Avustralya, G. Kore, Hindistan ve Malezya kültür sanayileri de yükselişte. Türkiye'nin de askeri harcaması çok yüksek, kültür yatırımları ise çok gerilerde. Bu bağlamda Türkiye'deki kültür sanayi yerel. Bu yerellikte TV dizileri patlama yapıyor ve şimdilerde bu yerelliği pazarlamakla meşgulüz.

- Bunu da ancak civar ülkelere, Ortadoğu'ya satabiliyoruz...

Osmanlı üzerinden bağlarımız ve benzerliklerimizin olması, onların bakışını okşayan bir unsur. Bu yüzden başarılıydık. TV dizilerinin cirosuyla görsel sanatlar alanındaki ciroyu karşılaştırdığımızda ise acı gerçek ortaya çı-

kar. Buna karşın üniversitelerde yaratıcı insan yetiştirmek için bölümler kuruldu ama bu üretici kitlenin potansiyelini karşılayacak bir yatırım ve ihracat olmadığı çok açık.

- Bütün bunlar Türkiye'deki sanat ortamına nasıl yansıyor?

Kamusal paranın görsel sanatlar alanına akmaması, sanat üreticisini özel sektöre özel olarak karşı karşıya bırakıyor. Özel sektörün kendi çıkarları doğrultusunda kurduğu kurumlar sanat üreticisine belli koşullar altında belli bir hizmet verir; aldığı değer ise bu hizmeti kat be kat aşar. Türkiye'de sanatçıların bu bağlamında yasal ve uygulama olarak donanımlı değil. Bu nedenle şimdiki süreçte sanat üreticisi mağdur oluyor. Görsel sanatların kitleye ulaşma gücü de bu dev kentteki üç ilçede yer alan özel sektör kurumları, özel galeriler ile sınırlı kalıyor.

- Burada sorun sanatın geniş kitlelere ulaşamaması mı, yoksa sanatçıya destekte bulunulmaması mı?

Her ikisi de. Demokratikleşmesi sancılı olan ülkelerde kültür-sanat etkinlikleri kitleleri eğitmek, zihinsel olarak beslemek açısından ana damarlar. Sanat üretiminin gerçekleşip uluslararası düzeyde bir değer kazanabilmesi için sanatçının desteklenmesi gerekiyor ki o büyük yarışın içinde yer alabilsin. Sorun tam da burada, sektöre yatırılan paranın çok azı yaratıcı insana gidiyor. AB'ye baktığımızda ise önde gelen yatırım bu.

- Ama bir yandan Türkiyeliler sanatçıların seslerini yurtdışında duyurduklarını da görüyoruz...

1980'den günümüze yaptıkları içerige baktığımızda farklı kimlikler, insan hakları, travmaların sorgulanması, cinsellik sorunları gibi konuların yansıtıldığını görüyoruz. 1990'lerden başlayarak AB sanat kurumları ve uzmanları bu konuları kendi bakışları için çekici buldu ve kurumlarında bu işleri sergiledi; Türkiye büyük ölçüde bu işler üstünden değerlendirildi. İnatla merkez yetçi, bağnaz bir devlet kültür politikası yürüten tüm siyasetçiler ise Türkiye'nin özgür zihninin gösterilmesi açısından önemli olan bu üretimin bilincinde değil.

- Görüldüğü kadarıyla Kültür Bakanlığı, daha çok kaçak eserler savaşını vermekle meşgul. Çok önemli bir konu evet ama bir yandan da devlet resim heykel

müzeleri işler acısı durumda yıllardır.

Kaçak eserlerin Türkiye'ye dönmesi önemli ama bu yaptıkların yalnız Osmanlı zamanında götürülmediğini, 20. yüzyıl boyunca çalınmış eserler olduğunu biliyoruz. Dolayısıyla Türkiye müzelerini yeterince koruyamamış ve işlevsel hale getirememiş ki, bunlar çalındı ya da kazılardan alınarak götürüldü. Aynı sorun; insana yatırım eksikliği... Müzelerde çalışan insanların sorumluluğu var ama yetkisi yok. Son örnek: Resim Heykel Müzesi'nin içi boşaltıldı ve Antrepo 5'e taşındı. O bina koşulları milyonluk **Osman Hamdi** resminin korunmasına uygun değil. Devletin bu aczi, yani o resimleri koruyamaması, sergilememesi başlı başına bir sorun.

- Tüm bu sorunlar ya da çeşitli gelişmelerin medyaya nasıl yansıtıldığını düşünüyorsunuz?

Sanata yatırım yapan kurum haberleri tanıtım ağırlıklı olarak daha çok o şirketlerin besledikleri ekonomi sayfalarında çıkıyor; gazeteciler maalesef sanat bilgisi açısından yanlış bilgi veriyor. Bunun karşısında yaptıkların estetik ve içerik değerini belirleyecek eleştirel yazılar çıkması lazım.

- Tekelleşme ibareleri...

Kesinlikle. Bunlar tekelleşmenin küçük detayları. Böylece gerçeğe yakın olmayan bir tablo çıkıyor ortaya. Resimler satış fiyatlarıyla değerlendiriliyor. Satılan eserin sanat değeri var mı? Örneğin Hamburger Bahnhof'da ya da Pompidou Sanat Merkezi'nde sergilenen mi? Bu soruyu kimse sormuyor. Koleksiyoncu da, izleyici de aldatılıyor.

- En büyük sorun şeffaflık gibi görünüyor...

Türkiye'de sanat piyasası gelişmesi olup olmadığını saptamak için şeffaflık istatistiklere ve satılan eserlerin sanat değerinin olup olmadığını anlamak için eleştiri kurumuna gereksinim var. Bu olmadığı süreç her şey spekülasyon düzünde kalıyor.

Eleştirinin olmadığı yer...

Eleştiri bir toplumun zihinsel yapısının yapı-sökümüdür. Basın ve medyada yer almayan eleştirmenler sanal ortamda var olmaya çalışıyor; ancak bu yeterli değil. Bağımsız eleştirinin sanat piyasasının müdahalesiyle yaşadığı kriz, uluslararası gündemde; bu olumsuz paradigmanın değişebilir umudunda-yım.

Yoksul Köylü

Yıllardır yılın son yazısında köşemi ya keyifli bir öyküye ya da bir şiire ayırıyorum. Benim için bir tür gelenek oldu bu.

Grimm Kardeşler'in bazı masallarını şiir biçiminde yeniden yazmışım. Bugün 2012'yi onlardan biriyi, **"Yoksul Köylü"**yle uğurlamak istiyorum.

Dilerim, 2013 tüm dünya için daha mutlu geçesin.

★★★
Yoksul köylü ölmüştü,
Gözlerini açınca
Cennetin kapısında buldu kendini.

Bir de zengin adam bekliyordu sırada.

Bir melek geldi,
Açtı cennetin kapısını
Altın anahatlarıyla.

Önce zengin girdi içeri,
Bir bando sesi duyuldu ansızın
Kapının arkasından.

Marşlar çalındı,
Şarkılar söylendi,
Sevinç çığlıkları attı cennettekiler.

Kapı yine açıldı sesler kesilince,
Köylü içeri girdi,
Bir melek karşıladı onu,
"Hoş geldin köylü kardeş" dedi sadece.

Hani, nerede bando?
Neden söylenmiyor marşlar?
Melekler neden dans etmiyor?

"Ne biçim iş bu?" diye bağırdı köylü.
**"Zengin adam girince içeriye
Şarkılar söylediniz,
Çalgılar çalarak karşıladınız onu.
Ben yoksulum gerçi,
Ama dünyada kalmadı mı yoksulluğum?
Herkes eşit değil midir gökyüzünde?"**

"Eşittir," dedi melek.
**"Zengin de bir bizim için, yoksul da bir.
Yalnız unutmta köylü kardeş,
Her gün yüzlerce yoksul gelir cennete,
Ama zengin dediğin yüz yılda bir gelir."**

Aydın Büke'nin kaleminden
Mozart biyografisi

'Tanrı'nın mucizesiydi aslında...'

Kültür Servisi - Aydın Büke'nin "Mozart - Bir Yaşamöyküsü" isimli kitabı Can Yayınları'ndan çıktı. 35 yıllık yaşamında olağanüstü besteler üreten Wolfgang Amadeus Mozart'ın **"1782 - 1756"**, **"1782 - 1791"** yılları arasındaki yaşamına ve 1791'deki ölümünden sonra odaklanan kitabın arka sayfasında şu cümleler yer alıyor: **"Tanrı'nın mucizesiydi aslında... Her ne kadar besteci bir babanın çocuğu, öğrencisi ve ideali olsa da çocuk yaşlarında parlayan dehasının karşısında imparatorlar, imparatorçular eğilecek, çağdaşı meslektaşları bestelerine duydukları hayranlığı dile getirmekten yüksünmeyecekti. Daha 6 yaşında ilk defa gördüğü notaları yanlışsız çalabiliyordu. 35 yıllık yaşamında olağanüstü besteler üretti, soluk almadan çalıştı. Çevresinde bulunanlara günde onlarca defa, kendisini sevip sevmediklerini sorar, şaka için bile olsa cevap olumsuz olursa derin bir korkuya kapılır ve hemen gözleri dolardı. Hep çocuk kaldı. Yaşamını mektuplara sığdıracak kadar çok yazdı. Çok başarılı oldu, hep âni yaşadı, çok kazandı, çok kaybetti, borçlu olarak öldü. Yaşamı yarım kaldı, yaş 35, yolun sonuydu, ortası değil..."**

Semaver Kumpanya'dan yeni oyun: Bir İnfazın Portresi

Sanat, nereye kadar özgür?

Kültür Servisi - Semaver Kumpanya, sezona ülkemizde ilk kez sahnelenen çağdaş İngiliz yazar **Howard Barker**'in **"Bir İnfazın Portresi"** adlı oyunu ile devam ediyor. **Ani Haddeler** ve **Yavuz Pekman**'ın çevirdiği oyunun yönetmenliğini ise **Zeynep Su Kasapoğlu** üstleniyor.

16. yüzyılda, İnebahtı Savaşı sonrası Venedik'te geçen oyun, ülkenin önde gelen ressamı **Galactia**'ya devletin kazanılan zaferini ölümsüzleştirmek için bir tablo sipariş edilmesiyle başlıyor. Galactia'nın gerek kadın olması, gerek yakın çevresi ve ülke koşulları, ressamın üzerinde ağır bir baskı oluşturur. Galactia için asıl zor olan ise savaşın bir kazanımı olduğuna inanmamasına rağmen bir zafer tablosu çizmek zorunda kalmasıdır.

Ressamla Venedik Cumhuriyeti arasındaki bu mücadelenin sonucu da en az savaşın kendisi kadar ağır olacaktır. Müzikleri **Alper Maral**'a ait oyunda başlıca rolleri **Sibel Altan**, **Hakan Atalay**, **Sarp Aydınoglu**,

Sezin Bozacı, **Serkan Keskin** üstleniyor. Sanatın nereye kadar özgürce ifade edilebileceğini sorgulayan oyun, bugün saat 20.30'da ve sezon boyunca Kocamustafapaşa'daki Çevre Tiyatrosu'nda sahneleniyor.

İKSV'DEN EKONOMİK ETKİ ARAŞTIRMASI

Kamu desteği yetersiz

Kültür Servisi - İstanbul Kültür Sanat Vakfı, kültür politikaları geliştirme çalışmaları kapsamında vakfın 2011 yılında düzenlediği kültür ve sanat etkinliklerinin ekonomik etkisini yansıttığı bir rapor yayımladı. **"İKSV ekonomik etki araştırması"**

başlıklı rapor, kültür ekonomisinin genel ekonomideki payını, kültürel etkinliklerin ekonomiyi canlandıran ve istihdamı artıran etkisini detaylarıyla ortaya koyuyor.

Türkiye'de bu alanda yapılan ilk çalışma olarak da dikkat çeken rapor, vakfın 2011 yılında düzenlediği kültür ve sanat etkinliklerinin ekonomik etkisini ortaya koyarken Türkiye'de kültürel faaliyetlerin ekonomik getiri sağlayacak yönünün açığa çıkarılması için temel politika önerileri sunuyor. Rapor sonuçlarında İKSV'nin 2011 yılındaki tüm etkinlikleri

için yaptığı harcamalarla ekonomiyeye yaklaşık 70 milyon TL'lik toplam katkı sağladığı, 2 milyon TL'lik kamusal destek alan vakfın, kamuya ise 4.7 milyon TL'lik vergi ve yasal ödeme yaptığı belirtiliyor. Üretim ve tüketim oranları açısından henüz beklenen düzeye erişilmediği vurgulanıyor.

Araştırmada dünyanın kültür sanat alanında başı çeken ülkelerle Türkiye'deki rakamlar karşılaştırılarak ulaşılan sonuçlar ise dikkat çekici. Buna göre Avrupa'da kişi başına aktarılan kamu kaynağı, nüfusun 1 milyonu aşığı kentlerde ortalama 58 Avro, İstanbul'da ise 20 Avro. 2010 yılındaki verilere göre ise Kültür Bakanlığı'nın genel bütçeden aldığı pay Türkiye'de 690 milyon iken bu rakam İtalya'da 6.7 milyar, Fransa'da ise 12 milyara denk geliyor.

100. doğum günü Borusan Müzik Evi'nde kutlanıyor

John Cage'i hayal etmek...

Kültür Servisi - Borusan Müzik Evi 2012'yi, doğumunun 100'üncü yılında klasik müzik tarihini temelinden oynatan **John Cage**'e adanan **"Song Books: 100. Yaş Gününde John Cage'i Hayal Etmek"** konseriyle bugün kapatıyor. Konser bu akşam saat 20.00'de Borusan Müzik Evi'nde. Amerikalı viyolacı ve prodüktör **Tanya Kalmanovitch** ve **Islak Köpek** grubundan **Korhan Erel**'in başını çektiği rock, caz, klasik, yerel müzik ve elektronik müzik gibi farklı tarzlardan gelen ve her biri alının-

da başarılı ve yaratıcı yedi müzisyen ve oyuncu **Serra Yılmaz**, gecede Cage'in Song Books yapıtlarını (Şarkı Defterleri) yeniden yorumlayacak. 1970 yılında bestelenen ve ses, elektronik ve teatral performans için yazılmış 89 kısa eserden oluşan bu toplama, John Cage'in beste ve notasyona getirdiği yeniliklerin tümünü gösteren bir katalog niteliğini de taşıyor. Konserde ayrıca **Anthony Coleman**, **Şevket Akıncı**, **Tolga Tüzün**, **Ayşenur Koliyar** ve **Gökçe Akçelik** de sahnede olacak.

